

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 12/2

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

<i>Axmedov Oybek Saparbaevich</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА СОЛИҚ-БОЖХОНА ТЕРМИНОЛОГИЯСИДА АНТОНИМИЯ ҲОДИСАНИНГ ЎРНИ.....	10-18
<i>Нематова Мафтуна</i> ЛАКУНА И ТИПОЛОГИЯ ЛАКУН	19-24
<i>Hamroyeva Shahlo Mirdjonovna, Matyakubova Noila Shakirjonovna</i> MOSLASHTIRISH JARAYONIDA O'ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI SODDA GAPLARNING SINTAKTIK TAHLILI.....	25-32
<i>Jo'rayeva Nilufar Sobirjon qizi</i> "SMILE" VA "TABASSUM" TUSHUNCHALARINING LINGVISTIK IFODASI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	33-38
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> BADIY TARJIMA TAHLILINING NAZARIY ASOSLARI	39-43
<i>Jumanova Shahnoza Ikromjonovna</i> IJTIMOIY – PSIXOLOGIK MOTIVNI ANGLATISHDA PEYZAJNING O'RNI	44-50
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> ILGAR SURISH VOSITALARINING BADIY ASAR SARLAVHASIDA TASNIFLANISHI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	51-57
<i>Axmedova Madinabonu Maxmudjonovna</i> XALQ NASRI JANRLARINING O'ZARO MUNOSABATLARI	58-62
<i>Isroilova Manzura Jamolovna</i> FRANSUZ KOMPARATIV FRAZELOGIZMLARINING USLUBIY XUSUSIYATLARI	63-68
<i>Кенжабоев Шокир Абдулхалимович</i> ОСОБОЕ МЕСТО В ИЗУЧЕНИИ И РАЗВИТИИ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ УЗБЕКИСТАНА	69-74
<i>Fayziyev Bahodir Baxshullayevich</i> J. K. ROULINGNING "GARRI POTTER VA AFSONAVIY TOSH" ASARIDAGI TO'QIMA NOMLAR VA REALIYALAR HAMDA ULARNING RUS VA O'ZBEK TILLARIGA TARJIMASI	75-79
<i>Mamatqulova Shoxsanam Isroil qizi</i> OLAMNING O'ZBEK LISONIY TASVIRIDA "FIDOIYLIK" KATEGORIYASI	80-84
<i>Тухтаева Фарида Исматуллаевна</i> ИССЛЕДОВАНИЕ СТЕРЕОТИПОВ РОМАНАХ ПЕРЛ БАК	85-90
<i>Radjabova Dildora Raximovna</i> PIRIMQUL QODIROVNING "YULDUZLI TUNLAR" ASARI INGLIZCHA TARJIMASIDA BOBUR PSIXOLOGIYASI	91-96
<i>Mansurova Shohista Ismailovna</i> BADIY TARJIMANING MAQSADI, VAZIFALARI VA TARJIMA METODLARI	97-102
<i>Ermatov Ixtiyor</i> SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARI.....	103-108

<i>Axmedjanova Farida Djavairovna</i> GRAMMAR INSTRUCTION IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING	109-114
<i>Saitov Suxrob Djumaydillayevich</i> ARTISTIC INTERPRETATION AND RESOLUTION OF HUMAN TRAGEDIES IN THE STORY	115-119
<i>Тўрабоева Ҳакима Усмонжон қизи</i> ФИРДАВСИЙ ДАҲОСИГА МЕҲР	120-124
<i>Toshpo'latova Xusniya Matayusub qizi, Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> INGLIZ REKLAMA SHIORLARI TARJIMASI JARAYONIDA SHAKL VA MA'NO MUVOFIQLIGI	125-129
<i>Абдуманнонов Хожиақбар Акмалжон угли</i> ОСВЕЩЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИИ В СВЕТЕ НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (краткий обзор на примере учебных пособий и словарей узбекского языка).....	130-136
<i>Абдуллаева Раъно Хикматовна</i> РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «ДРУГ/ДРУЖБА» В РУССКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПОСЛОВИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	137-144
<i>Hamidova Sayyora Nurmatovna</i> TILSHUNOSLIKNI MENTALINGVISTIK BOSQICHIDA KOGNITIV TADQIQOTLAR.....	145-151
<i>Rustamova Dilrabohon</i> ATAMALAR LUG'ATINING UMUMIY VA FARQLI TOMONLARI	152-157
<i>Khazratqulova Ozoda Abduganiyevna</i> EXPRESSION OF THE CONCEPT OF FORGIVENESS IN LEXICOGRAPHIC SOURCES AND ARTISTIC LITERATURE	158-162
<i>Farmonov Nurbek Pulatovich</i> WEB OF SCIENCE MA'LUMOTLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH	163-169
<i>Xojjiyeva Oynisa Shabonovna</i> ALISHER NAVOIY ASARLARIDA TURKIY XALQLAR MAQOLLARINING AKS ETISHI	170-176
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat ugli</i> COMPARING COMPUTATIONAL LINGUISTICS APPROACHES ACROSS LANGUAGES	177-182
<i>Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich</i> ANGLIYA UYG'ONISH DAVRI ADABIYOTI	183-190
<i>Ho'jamqulov Anvar Jozilovich</i> OMON MUXTOR ROMANLARIDA POETIK USLUB QIRRALARI.....	191-196
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Аманязова Света Байниязовна</i> ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	197-203
<i>Мирзаабдуллаева Матлуба Рустамовна</i> СУВДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ ВА СУВ ИСТЕЪМОЛЧИСИ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	204-209
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> BILIMLAR IQTISODIYOTI VA INTELLEKTUAL MULK: TIJORATLASHTIRISHNING BA'ZI HUQUQIY JIHATLARI VA MUAMMOLARI	210-216

Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li
ATOM ENERGIYASINI JOYLASHTIRISHNING XALQARO EKOLOGIK TALABLARI217-223

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna
OLIY TA'LIM MUASSALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI224-228

Sadullayeva Shahlo Azimbayevna, Parmankulov Farxodjon Nurali o'g'li
TYUTORLAR ISH JARAYONIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI
TATBIQ ETISH METODIKASI229-233

Pirimova Nargiza Adilovna
SPORT-TAYYORGARLIK MASHG'ULOTLARIDA BALANDLIKKA SAKROVCHI QIZLARNING
O'QUV-MASHG'ULOT JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH234-239

Tangirqulov Elmurod Aliyarovich
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ATROF-MUHITNI ASRASH ORQALI EKOLOGIK
TARBIYA BERISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI VA "YASHIL MAKON" MODULLARI240-244

Xayrov Rasim Zolimxon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI
TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI245-258

Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi
ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA STEAM TA'LIM
TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI: STEAM KOMPETENSIYALAR
TUSHUNCHASI259-265

Valieva Xolida
AJDODLAR MEROSI - INSONIYAT BOYLIGI266-271

Djumayeva Dildora Isroilovna
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTRISHNING
PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI272-277

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
TA'LIM-ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI KUCHAYTIRISHDA ZAMONAVIY TA'LIMNING
O'RNI VA MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARI278-285

Mamaraimova Zebo Shafokatovna
YUQORI SINIF O'QUVCHILARINI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK
TAMOYILLARI286-290

Turayev Yolqin Sherzod o'g'li
KATTA MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARDA DALILY ASOSLASH KO'NIKMASINI
SHAKLLANTIRISH YO'LLARI291-295

Abdurasulova Shoirra Kushakovna
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI
INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH296-305

Sottarov Abduvali Umirqulovich
UMUMIY FIZIKA KURSINI O'QITISHDA NANOTEXNOLOGIYA FAN VA TEXNIKA SOHASI
SIFATIDA306-310

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> VOLONTYORLIK FAOLIYATINIG IJTIMOIIY-PEDAGOGIK MUAMMOLARI	311-315
<i>Xushvaqtov Umar Norqobilovich</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARDA IMPERATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYANING RO'LI	316-320
<i>Alimqulova Ra'noxon Gulmirzayevna</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	321-326
<i>No'monxonova Muattarxon Nosirxon qizi</i> BO'LAJAK TILSHUNOSLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARKOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	327-331
<i>Xalikov Faroxidin</i> TA'LIM TIZIMIDA TESTOLOGİYADAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI	332-339
<i>Abduvaxidov Xusan Abdukulovich</i> OLIY TA'LIM TALABALARIDA INNOVATSION YONDASHUV ORQALI KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	340-345
<i>Якубова Нафиса Одилжановна</i> ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУССАСАЛАРИДА ЧИЗМАЧИЛИК ДАРСЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИ ИЖОДИЙ-КРЕАТИВ ФИКРЛАШГА ЎРГАТИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	346-354
<i>Karimov Qayum Mamashayevich</i> TALABALARNI KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINING GRAFIK IMKONIYATIDAN FOYDALANISH BO'YICHA BILIMINI OSHIRISH	355-360
<i>Yusupova Shoxista Alimjanovna</i> TO'GARAK MASHG'ULOTLARI ORQALI TASVIRIY SAN'AT FANIGA ASOSLANGAN XOLDA O'QUVCHILAR IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	361-371
<i>Kasimov Oйбек Омilovich</i> СПОРТДА АХЛОҚИЙ ҚОЙДАЛАР ВА "FAIR PLAY" НОРМАЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ ...	372-378
<i>Abduraxmonov Akbar Abduxamidovich</i> MILLIYLIK VA UMUMINSONIYLIK TAMOIYILLARI UYG'UNLASHUVINING NAZARIY-METODOLOGIK JIHATLARI	379-386
<i>Фазлиддинов Шухрат Фахриддинович</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КАТЕГОРИИ РОДА ГЛАГОЛА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	387-394
<i>Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li</i> TALABALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH VA RIVOJLANTIRISH JARAYONINING SAMARADORLIK DARAJASI	395-400
<i>Eshbekova Gulabahor Zafarboyevna</i> МАКТАВГАЧА YOSHDAGI BOLALARNING YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	401-406

<i>Khidirova Malakhat Qazakhovna</i> ORGANIZATION AND EVALUATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS BASED ON EUTAGOGICAL APPROACHES	407-413
<i>Fayzullayeva Madina Abdumo'min qizi, Xolbo'tayeva Moxinur Temurboy qizi</i> MENEJMENT SOHASINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	414-420
<i>Achilov Nuriddin Abdugafforovich</i> AL-HAKIM AT-TERMIZIY TA'LIMOTINING ILMIY TADQIQI	421-426
<i>Norinov Muxammadyunus Usibjonovich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	427-432
<i>Begimqulov Zarif Axmadovich</i> JISMONIY TARBIYA YO'RIQCHISINING IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MALAKA OSHIRISH JARAYONINING AHAMIYATI	433-438
<i>Izbosarova Zuxro Anatoliy qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	439-443
<i>Jumayev Sirojiddin Zafarovich</i> MOLEKULAR BIOLOGIYADAN OQSILLARNING AMINOKISLOTA TARKIBI VA AMINOKISLOTALARNING TASNIFI MAVZUSINI O'QITISHDA MASALA VA MASHQLARDAN FOYDALANISH	444-449
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	450-457
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH	458-463

10.00.00- Филология фанлари

Toshpo'latova Xusniya Mamayusub qizi

Termiz muhandislik texnologiya
instituti, O'zbek tili va adabiyoti kafedrasida assistenti
husniyatoshpolatova96@gmail.com

Normamatov Farrux Komiljon o'g'li

Termiz davlat pedagogika instituti, Xorijiy tillar
nazariyasi va metodikasi kafedrasida o'qituvchisi
normamatovfk@gmail.com

INGLIZ REKLAMA SHIORLARI TARJIMASI JARAYONIDA SHAKL VA MA'NO MUVOFIQLIGI

Annotatsiya. ushbu maqolada tarjima jarayoni, uning o'ziga xos qiyinchiliklari ingliz reklama shiorlarining o'zbek tiliga tarjimasi misolida tadqiq qilingan. Ushbu jarayonda leksik va ma'no jihatidan muvofiqlikka erishish uchun qo'llaniladigan transformatsiya hodisasi, leksik muvofiqlik turlari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: tarjima, tarjima jarayoni, transformatsiya, leksik muvofiqlik, qisman moslik, transliteratsiya, o'xshashi yo'q leksika, tarjima birligi.

Toshpulatova Xusniya Mamayusub kizi

Teacher of the department Uzbek
language and literature,
Termez engineering-technology institute

Normamatov Farrukh Komiljon ugli

Teacher of the department Foreign languages theory
and methodology; Termez state pedagogical institute

CORRESPONDENCE OF FORM AND MEANING IN THE PROCESS OF TRANSLATION OF ENGLISH ADVERTISING SLOGANS

Abstract. in this article, the translation process and its specific difficulties are studied on the example of translation of English advertising slogans into Uzbek. In this process, information is provided about the transformation phenomenon used to achieve lexical and semantic compatibility, and the types of lexical correspondence.

Key words: translation, translation process, transformation, lexical correspondence, partial correspondence, transliteration, non-similar lexicon, translation unit.

Тошпулатова Хусния Мамаюсуб кызы

Преподаватель кафедры Узбекского языка и литературы,
Термезский инженерно-технологический институт

Нормаматов Фаррух Комилжон угли

Преподаватель кафедры теории иностранных
языков и методология, Термезский

СООТВЕТСТВИЕ ФОРМЫ И СМЫСЛА В ПРОЦЕССЕ ПЕРЕВОДА АНГЛОЯЗЫЧНЫХ РЕКЛАМНЫХ ЛОЗГАНОВ

Аннотация. в данной статье процесс перевода и его специфические трудности изучаются на примере перевода английских рекламных слоганов на узбекский язык. В этом процессе предоставляется информация о явлении трансформации, используемом для достижения лексической и семантической совместимости, а также о типах лексической совместимости.

Ключевые слова: перевод, переводческий процесс, трансформация, лексическое соответствие, частичное соответствие, транслитерация, несходная лексика, единица перевода.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3I12.2Y2023N20>

Tarjima san'ati eng nozik va nafis san'at turlaridan biri hisoblanib, so'z o'rnining mukammal, puxta qo'llanilishi uning zaruriy shartidir. Bu jarayonda birliklar shunday ishlatilishi kerakki, tarjima hamma tushunarli bo'lishi, asl jumlada ifoda etilgan ma'no tarjimada berilgan ma'no bilan muvofiq kelishi zarur. Bunday muvofiqlikni yuzaga keltirish uchun tarjima qilinayotgan gaplar so'zma-so'z, to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinishi yaramaydi. Agar shunday bo'lganida edi, tarjimadan osonroq ishning o'zi bo'lmagan bo'lar edi. Tarjima san'atining o'ziga xosligi, nozikligi, sirlari ham ana shunda namoyon bo'ladi. Tarjimaning murakkab va muhim omillaridan biri so'zlarning transformatsiyaga uchrashidir. "Transformatsiya" lotincha so'zdan olingan bo'lib, o'zgartirish, almashtirish degan ma'nolarni ifodalaydi [6.]. Tarjima jarayonida ularning leksik, stilistik va grammatik turlarini uchratish mumkin.

Transformatsiya deganda tahlil qilinayotgan til birligini boshqasi bilan almashtirish tushuniladi. Ikkinchi birlik birinchi birlikka shaklan emas, mazmunan yaqin bo'lishi lozim [3. B.43].

Tarjima jarayonida yuzaga keladigan leksik masalalar ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Tarjimadagi leksik birliklarga L. S. Barxudarov quyidagicha ta'rif bergan: "Tilda mavjud bo'lgan barcha birliklar, ya'ni fonema, morfema, so'z, so'z birikmasi va gap tarjima birligi bo'lishi mumkin". Tarjimon esa tarjima jarayonida o'z mahoratini ishga solib leksik transformatsiyalarni to'g'ri qo'llay olishi va tarjima qilayotgan til leksikasi va ona tili leksikasini mukammal bilishi zarur [6.C.72].

Bir tildagi ma'lum bir leksik birlik boshqa bir tilda aynan muvofiq shakliga ega bo'lishi turli darajalarda namoyon bo'ladi. Bu leksik birliklarning ifodalayotgan ma'nosi, ishlatilishi, boshqa so'zlar bilan birika olish xususiyatlariga bog'liqdir. Tarjimadagi leksik birliklarda so'zlar bir-biriga qisman yoki to'la mos kelishi yoki umuman mos kelmasligi mumkin. E. S. Aznaurova tarjima jarayonida vujudga keladigan leksik muvofiqlikni o'rganib, ularni quyidagi turlarga bo'ladi:[1.P.5]

1. To'liq mos keladigan leksika;
2. Qisman mos keladigan leksika;
3. Umuman mos kelmaydigan yoki o'xshashi yo'q leksika.

To'la muvofiqlik bu aslyat tilidagi birlik tarjima tilida aynan mos keladigan muqobiliga ega bo'lganda vujudga keladi. Bunday birliklar odatda kamroq uchraydi, ularga misol qilib ilmiy va texnikaviy terminlar, oy va hafta kuni nomlari, sonlar, ta'na a'zolari, geografik joy nomlari, ranglar kabilarni kiritish mumkin. Ingliz reklama shiorlarini o'zbek tiliga tarjima qilishda

ko'plab shiorlar har ikkala tilda ham ham shaklan, ham mazmunan muvofiq kelishini kuzatish mumkin. Quyidagi reklama shiorlari to'liq mos keladigan leksikalarni o'z ichiga oladi:

Melts in your mouth, not in your hands (M&M's) – *Qo'lingizda emas, og'zingizda eriydi.* Love your feet (Feelmax) – *Oyoqlaringizni seving.* Ushbu reklama shiorlari tarjimasida ingliz tilidagi mouth va hand birliklari o'zbek tilidagi *og'iz* va *qo'l*, feet so'zi esa *oyoqlar* so'zlariga to'la muvofiq keladi.

Yoki animatsion filmlar yaratuvchisi Disneyland kompaniyasi shiori The happiest place on the Earth – *Yer yuzidagi eng baxtli joy*, Hershey brendi shiori The sweetest taste on Earth – *Yer yuzidagi eng shirin ta'm* tarjimalarida Earth leksik birligi har ikkala tilda ham biz yashab turgan *Yer* sayyorasi ma'nosini ifodalaydi. Avtomobillar ishlab chiqaruvchi Lincoln kompaniyasi shiori American luxury – *Amerika hashamati* birikmasida esa geografik joy nomi hisoblangan *American* so'zi tarjimada ham to'la mos keladi. Bundan tashqari *The secret of beautiful hair* (Dove), *A healthier mouth day in, day out* (Colgate) birikmalarida ham bu holatni kuzatish mumkin.

Qisman moslik tarjima jarayonida ko'p uchraydigan holat bo'lib, u asliyatda ifodalangan birlik tarjima tilida ba'zi ekvivalent yoki sinonimlarga ega bo'lganda vujudga keladi. Bunda aksariyat holatlarda lug'aviy birliklar alohida olinganda ekvivalentlik hosil qilmaydi, ular faqat ma'lum bir kontekstdagina o'zaro muvofiq keladi.

Bu borada atoqli o'zbek tarjimashunos olimi Ibrohim G'ofurov shunday deydi: "Tarjimada turli so'zma-so'z, g'aliz birikmalarni qo'llashdan qochish, uning o'rniga adabiy, hamma tushunadigan, yorqin so'zlarni tarjima qilish uchun leksik transformatsiyalardan foydalaniladi. Leksik transformatsiyalar tarjima nazariyasida so'zlarni kontekstda almashtirish deb ham yuritiladi" [4.B.109]. Masalan, Nestle brendi shiori "Good food, Good life" o'zbek tiliga "*Sifatli mahsulot, ko'rkam hayot*" tarzida, LG kompaniyasi shiori "Life's good" esa "*Hayot go'zal*" shaklida tarjima qilingan. Ko'rish mumkinki, ingliz tilidagi birgina "good" (yaxshi) so'zi o'zbek tilida "sifatli (having quality), ko'rkam (charming), go'zal (beautiful)" kabi kontekstual sinonimlarga ega bo'lishi mumkin.

Apple brendi shiori "Think different" tarjimada "*O'zgacha o'yla*" ko'rinishini olsa, Palmolive brendining reklama shiori "The touch of nature" o'zbek tilida "*Tabiat tuhfasini*" deb talqin qilinadi. Bu holatda "different" (turli xil) so'zi "o'zgacha", "touch" (tegish, yaqinlashish) birligi esa "tuhfa" (gift) ma'nolarida tarjima qilingan.

Coca Cola ichimligi shiorlaridan biri "Open happiness" o'zbek tiliga "*Baxtingga erish*" deb tarjima qilinadi. Open (ochmoq) fe'li bu o'rinda erishmoq (achieve) lug'aviy birligi bilan sinonim qilinmoqda.

Sprite ichimligi shiori "Obey your thirst" o'zbek tiliga "*Chanqog'ingga ishon*" tarzida o'giriladi. Bunda obey (ergashmoq, bo'ysunmoq) fe'li ishonmoq (believe) so'zi bilan ifodalanmoqda.

Sport anjomlari ishlab chiqaruvchi Nike kompaniyasi shiori "Just do it" tarjimada "*Shunchaki epla*" deb talqin qilinadi. Ushbu holatda do (bajarmoq) fe'li eplamoq (manage) ma'nosida tarjima qilingan.

Pepsi ichimligi shiorlaridan biri "The choice of new generation" o'zbek tiliga "*Yangi avlod tanlovi*" deb emas, "*Har bir avlod uchun*" deb tarjima qilinadi. Bu o'rinda shiorning jarangdorligi va samaradorligini ta'minlash uchun *new* so'zi *har bir* birligi bilan almashtirilib, *choice* (*tanlov*) so'zi esa tushirib qoldirilgan.

The secret of beautiful hair (Dove) – *Yorqin sochlar siri* reklama shioridagi *beautiful (chiroyli)* soʻzi asliyatdagi maʼnodan kelib chiqqan holda, tarjimada *yorqin* yoki *jilokor* soʻzi bilan sinonimlik qilishi mumkin. Chunki bu birikmada *chiroyli sochlar* iborasidan koʻra *yorqin sochlar* birikmasi koʻproq mos keladi.

Bundan tashqari quyidagi jadvaldagi reklama shiorlarida ham qisman moslik holatini kuzatish mumkin. Ushbu jarayonda soʻzlar shakliga koʻra emas, ular ifodalayotgan maʼnoga mos holda oʻzbek tiliga tarjima qilingan:

1-jadval

Ingliz reklama shiorlarining oʻzbek tiliga tarjimasi jarayonida qisman moslikning kuzatilishi

Brend nomi	Ingliz tilida RSh	Oʻzbek tilida RSh
Ford	Go further	Olgʻa intil
Lenovo	New world. New thinking.	Yangi dunyo. Yangi gʻoyalar.
Samsung	Turn on tomorrow	Ertangni yorit
Chevrolet	Find new roads	Yangi yoʻllarni kashf et
Reebok	Run on air	Havoda parvoz qil
Fa	Feel fantastic	Fantastik his- tuygʻular
Sharp	Sharp minds. Sharp products	Kuchli idrokdan sifatli mahsulotlar
Lipton	Drink better – live better	Ajoyib ichimlik – ajoyib hayot

Bir tilda mavjud boʻlgan tushuncha va birliklar ikkinchi tilda mavjud boʻlmagan holatda asliyat tili va tarjima tili oʻrtasida muvofiqlik yuzaga kelmaydi. Bu holat tilshunoslikda muqobilsiz leksika yohud realiya atamasi bilan maʼlum. Realiza lotincha soʻz boʻlib, buyumga, narsaga oid degan maʼnoni bildiradi [6]. “Realizalarga milliy taomlar, kiyim-kechaklar, milliy cholgʻu asboblari, roʻzgʻor anjomlari, nomlar, taxalluslar, laqablar, shahar, qishloq xususiyatlari, meʼmorchilik, geografik nomlar, tabiat manzaralari, hayvon va oʻsimliklarning nomlari, daraja, unvon, tabaqa va boshqa boʻlinishlarni ifodalovchi soʻzlar, muassasalar, tashkilotlar, diniy marosimlar va boshqa etnografik belgilarni bildiruvchi soʻz va iboralar kiradi”[2.B.257]. Sanalgan birliklar bir tildan ikkinchi tilga oʻgirilayotganda yangi soʻz va soʻz birikmalari yaratish yoki tarjima qilinayotgan leksik birlikning oʻxshash variantini topish holatlari kuzatilsada, asosan tarjimaning transliteratsiya usulidan foydalaniladi.

Transliteratsiya soʻzi lotincha soʻzdan olingan boʻlib, bir yozuv tizimidagi matnni boshqa yozuv tizimidagi belgilar bilan berishga aytiladi. Boshqacha aytganda, tarjimada joy va kishi nomlari, turli atamalar va milliy xos soʻzlarni boshqa til belgilari yordamida aynan ifodalash transliteratsiya hisoblanadi. Transliteratsiya usulini koʻpgina reklama shiorlarining oʻzbek tiliga tarjimasi jarayonida brend nomlari misolida koʻrishimiz mumkin.

Mashhur “Kit Kat” shirinligi reklama shiori “Have a break, have a Kit Kat” o‘zbek tiliga “*Tanaffusmi? Kit Kat bor*” shaklida atoqli otni transliteratsiya qilish orqali o‘girilgan.

Dunyo bo‘ylab ommalashgan Toyota brendi shiori “Today Tomorrow Toyota” tarjimada “*Tundan Tonggacha Toyota*” ko‘rinishiga ega bo‘ladi. Yoki Mercury brendi shiori “Imagine yourself in a Mercury now” “*O‘zingni Merkuriydagidek his et*” deb talqin qilinadi.

Quyida ko‘rsatilgan misollarda ham atoqli otlar transliteratsiya usuli bilan o‘zbek tiliga o‘girilgan:

2-jadval

Ingliz reklama shiorlarining o‘zbek tiliga tarjimasi jarayonida transliteratsiyaning ishlatilishi

Ingliz tilida	O‘zbek tilida
Orbit – Time to shine	<i>Orbit – yarqirash vaqti</i>
Always Coca – Cola	<i>Har doim Coca - Cola</i>
Redbull gives you wings	<i>Redbull bilan parvoz qil</i>
Start the day with Nutella	<i>Kunni Nutella bilan boshla</i>
Is Pepsi okay?	<i>Pepsi yaxshi ekanmi?</i>
Tide’s in, dirt’s out	<i>Tozalik nimadir ayt, tozalik bu toza Tayd</i>
Do more with 7Up	<i>7Up bilan ko‘prog‘ini bajar</i>
Maybe she’s born with it, and maybe it’s Maybelline	<i>Ehtimol bu tabiiydir, ehtimol bu Maybellinedir</i>
All you need is Dove	<i>Siz uchun keraklisi bu Dove</i>

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, reklama shiorlari tarjimasi jarayonida leksik muvofiqlikning har uchala turidan foydalanish mumkin bo‘lsada, qisman mos kelish shakli ko‘p kuzatiladigan holatdir. Tarjimada aslyatda ifodalangan ma‘noni to‘la ochib berishda, hissiy ekspressivlikni, jarangdorlikni saqlab qolishda kontekstual sinonimlikning o‘rni kattadir.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Aznaurova E. S. Translation: theory and practice. T.: “Ukituvchi” 1989. p.5
2. Fayzullayeva R. Yo‘llar yiroq, ko‘ngillar yaqin // Tarjima san‘ati (Maqolalar to‘plami). – Toshkent, 1973. B.257
3. Muhammadiyeva H. Tilshunoslikka kirish. Ma‘ruzalar matni. Namangan, 2011. – 43-b.
4. G‘ofurov I., Mo‘minov O., Qambarov N. Tarjima nazariyasi: Oliy o‘quv yurtlari uchun o‘quv qo‘llanma. – Toshkent. Tafakkur-Bo‘stoni, 2012. -109-b
5. Бархударов Л.С. Язык и перевод. М.,1978. 72-с.
6. www.wikipedia.uz

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).